KLA-S

Checklista för skyddsombud och huvudskyddsombud

Arbetsmiljö vid tillämpning av KLA-S

OPERATIV MALL FÖRE, VID OCH EFTER AKTIVERING

Syfte

Checklistan renodlar skyddsombudets och huvudskyddsombudets arbetsmiljöuppdrag när KLA-S aktualiseras. Den fokuserar på undersökning, riskbedömning, åtgärder, uppföljning och samverkan. Avtalstolkning, ersättning och individuella tvistefrågor hanteras i det fackliga spåret.

Tre grundprinciper

1. Arbetsmiljöansvaret gäller fullt ut.
2. Bedöm konkreta risker, inte aktiveringen i sig.
3. Håll riskbedömningen levande så länge förhållandena förändras.

Så används checklistan

Lag/Föreskrift

Punkten följer av arbetsmiljölagen eller Arbetsmiljöverkets föreskrifter.

SO-Åtgärd

Rekommenderat arbetssätt inom skyddsombudets eller HSO:s uppdrag.

Eskalera

Frågan kan kräva HSO, 6:6 a-begäran, skyddsstopp eller extern tillsyn.

Rollgräns

Skyddsombudet företräder arbetstagarna i arbetsmiljöfrågor och ska delta vid planering av ändrade arbetsmetoder, arbetsorganisation och andra frågor av betydelse för arbetsmiljön. Skyddsombudet beslutar inte om KLA-S ska aktiveras och hanterar inte löne- eller ersättningstvister. Aktiveringen i sig utgör inte grund för skyddsstopp; det är den konkreta omedelbara och allvarliga faran som måste bedömas.

Läs mer på: st.org

Materialet ersätter inte avtalet
Checklistorna och medlemsinformationen är praktiska stöd. Det slutligt tecknade KLA-S, förhandlingsprotokollet, arbetsmiljölagen och tillämpliga föreskrifter styr.

FACKFÖRBUNDET ST

A. Innan KLA-S aktualiseras – bygg arbetsmiljöberedskap

Organisation, kunskap och kontaktvägar

- ☐ Klargör vilka skyddsombud och vilket huvudskyddsombud som ansvarar för berörda arbetsställen, inklusive möjliga mottagande arbetsplatser vid personallån. (SO-åtgärd)
- ☐ Säkerställ att skyddsorganisationen känner till KLA-S, arbetstidsreglerna och de risker som kan följa av ändrade arbetstider, arbetsuppgifter, arbetsplatser och personallån. (SO-åtgärd)
- ☐ Klargör hur skyddsorganisationen snabbt får information och kan agera även kvällar, nätter och helger. (SO-åtgärd)
- ☐ Efterfråga arbetsgivarens skriftliga rutiner för undersökning, riskbedömning, åtgärder, tillbudsrapportering och uppföljning vid krisarbete. (lag/föreskrift)
- ☐ Kontrollera att chefer och arbetsledare har kunskaper, befogenheter och resurser för arbetsmiljöuppgifterna. (lag/föreskrift)

Förhandskartlägg riskerna

- ☐ Identifiera i förväg risker vid långa arbetspass, nattarbete, kort eller störd vila, nåbarhet, hög arbetsbelastning och långvarig krishantering. (SO-åtgärd)
- ☐ Identifiera risker vid nya arbetsuppgifter, bristande kompetens, otydliga instruktioner, ny arbetsplats eller ort och förändrad arbetsledning. (SO-åtgärd)
- ☐ Identifiera verksamhetsspecifika risker, exempelvis hot och våld, ensamarbete, smitta, kemiska risker, buller, belastningsergonomi, arbetsutrustning, trafik eller arbete utomhus. (SO-åtgärd)
- ☐ Planera hur företagshälsovård eller annan sakkunnig hjälp snabbt kan anlitas när den egna kompetensen inte räcker. (lag/föreskrift)

B. När aktivering övervägs – kräv en första riskbild

- ☐ Säkerställ att skyddsorganisationen får information inför arbetsgivarens begäran om aktivering och om Arbetsgivarverkets beslut. (avtalskrav/SO-åtgärd)
- ☐ Begär besked om vilka verksamheter, arbetsställen, arbetstagargrupper, arbetsuppgifter, tider och eventuella personallån som kan beröras. (SO-åtgärd)
- ☐ Begär att arbetsgivaren undersöker och skriftligt bedömer riskerna innan planerade förändringar genomförs. (lag/föreskrift)
- ☐ Kontrollera att riskbedömningen omfattar både berörda arbetstagare och den personal som blir kvar när bemanning eller kompetens flyttas. (SO-åtgärd)
- ☐ Kontrollera att arbetstagarnas erfarenheter och lokala kunskaper tas till vara i undersökningen. (lag/föreskrift)
- ☐ Begär en handlingsplan för åtgärder som inte kan genomföras omedelbart, med ansvarig och tidpunkt för kontroll. (lag/föreskrift)

Riskbedömningen är en process

Gör inte riskbedömningen till ett engångsdokument. Den ska uppdateras när bemanning, arbetstid, arbetsuppgifter, arbetsplats, utrustning eller krisens förlopp förändras. Uppföljningsintervallet ska anpassas till riskernas allvar och förändringstakten.

C. Omedelbart när KLA-S tillämpas

Kontrollera förutsättningarna för säkert arbete

- ☐ Kontrollera att berörda arbetstagare får tillräcklig introduktion, instruktioner och information om risker och skyddsåtgärder innan nya arbetsuppgifter påbörjas. (lag/föreskrift)
- ☐ Kontrollera att arbetstagaren har kunskaper, erfarenhet, behörighet, utrustning och praktiska förutsättningar att utföra uppgiften säkert. (lag/föreskrift)
- ☐ Kontrollera att arbetsledning, kontaktvägar, larmrutiner, första hjälpen, utrymning och incidentrapportering fungerar på den faktiska arbetsplatsen. (lag/föreskrift)
- ☐ Kontrollera att arbetsplats, lokaler, personalutrymmen och arbetsutrustning är lämpliga för arbetet och den förväntade belastningen. (lag/föreskrift)

Arbetstid, vila och återhämtning

- ☐ Följ faktisk arbetstid, passlängd, dygnsvila, veckovila, nattarbete, schemaändringar och krav på nåbarhet. (SO-åtgärd)
- ☐ Bedöm den samlade belastningen av arbetstid, arbetsintensitet, känslomässiga krav, pendling, störd sömn och bristande återhämtning. (SO-åtgärd)
- ☐ Kontrollera att arbetsgivaren vidtar organisatoriska åtgärder när resurserna inte motsvarar kraven i arbetet. (lag/föreskrift)
- ☐ Kontrollera att arbetstagarna vet vilka arbetsuppgifter som ska prioriteras när tiden eller resurserna inte räcker och vem de kan vända sig till för stöd. (lag/föreskrift)
- ☐ D. Under tillämpningen – följ upp med täta intervall

Tecken på att risknivån ökar

- ☐ Följ signaler om extrem trötthet, sömnbrist, koncentrationssvårigheter, misstag, tillbud, konflikter, ohälsa och ökande sjukfrånvaro. (SO-åtgärd)
- ☐ Följ om arbetsbelastningen fördelas så långt möjligt och om vissa grupper eller individer återkommande belastas mer än andra. (SO-åtgärd)
- ☐ Följ särskilt arbetstagare med nya uppgifter, inlånad eller utlånad personal, ensamarbete och arbete på obekanta arbetsställen. (SO-åtgärd)
- ☐ Kontrollera att risker och tillbud rapporteras, utreds och leder till korrigerande åtgärder. (lag/föreskrift)
- ☐ Dokumentera vad skyddsorganisationen påtalar, arbetsgivarens svar, beslutade åtgärder och resultatet av uppföljningen. (SO-åtgärd)

Organisatorisk och social arbetsmiljö

- ☐ Följ krav i arbetet, tillgängliga resurser, prioriteringar, stöd, återkoppling och möjligheten att ta pauser och återhämta sig. (SO-åtgärd)
- ☐ Var uppmärksam på moralisk stress, svåra prioriteringar, starkt psykiskt påfrestande arbete, konflikter mellan arbete och familjeansvar samt bristande stöd efter svåra händelser. (SO-åtgärd)
- ☐ Kontrollera att arbetsgivaren har rutiner och beredskap för krisstöd, avlastning och arbetsanpassning när behov uppstår. (lag/föreskrift)

Personallån och flera arbetsgivare

- ☐ Klargör hur utlånande och mottagande myndighet samordnar riskbedömningar, introduktion, instruktioner, incidentrapportering och åtgärder. (SO-åtgärd)
- ☐ Klargör vilka skyddsombud som följer den inlånade arbetstagarens faktiska arbetsplats och hur information delas mellan skyddsorganisationerna. (SO-åtgärd)
- ☐ Följ även riskerna för kvarvarande personal hos den utlånande myndigheten. (SO-åtgärd)

E. Om arbetsgivaren inte agerar

- ☐ Begär först att arbetsgivaren utreder och åtgärdar den konkreta arbetsmiljörisken och ange vilken återkoppling och tidplan som behövs. (SO-åtgärd)
- ☐ Överväg en skriftlig begäran om åtgärder eller undersökning enligt 6 kap. 6 a § arbetsmiljölagen när bristen inte hanteras. Formulera konkreta krav och ange svarstid. (lag/eskalera)
- ☐ Om arbetsgivaren inte lämnar ett tillfredsställande besked inom skälig tid, överväg att begära Arbetsmiljöverkets prövning. (lag/eskalera)
- ☐ Vid omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa: bedöm om arbetet behöver avbrytas enligt 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen. (lag/eskalera)
- ☐ Dokumentera den konkreta faran, vilka arbetstagare som berörs, vad arbetsgivaren informerats om och varför åtgärderna inte är tillräckliga. (SO-åtgärd)

Viktigt om skyddsstopp

Enbart det faktum att KLA-S har aktiverats kan inte ligga till grund för skyddsstopp. Ett eventuellt stopp måste vila på en konkret bedömning av omedelbar och allvarlig fara i den faktiska arbetssituationen.

F. När en arbetstagares period eller aktiveringen upphör

- ☐ Kontrollera att riskerna med övergången tillbaka till ordinarie arbete bedöms, särskilt efter lång belastning, nattarbete eller otillräcklig återhämtning. (SO-åtgärd)
- ☐ Bedöm hur avstånd, restid och transportmöjligheter mellan arbetsplatsen och bostaden påverkar säker hemfärd och den faktiska möjligheten till sömn och återhämtning, särskilt efter nattarbete, långa pass eller arbete på annan ort. (SO-åtgärd)
- ☐ Begär att arbetsgivaren överväger transport, övernattning eller ändrad schemaläggning när hemresan efter arbetspasset innebär en påtaglig olycks- eller ohälsorisk. (SO-åtgärd)
- ☐ Följ att berörda arbetstagare får den avslutande vila som KLA-S föreskriver och att fortsatt arbete inte planeras på ett sätt som skapar ohälsorisk. (avtalskrav/SO-åtgärd)
- ☐ Sammanställ risker, tillbud, arbetsskador, sjukfrånvaro, vidtagna åtgärder och kvarstående brister. (SO-åtgärd)
- ☐ Utvärdera om arbetsgivarens rutiner, uppgiftsfördelning, resurser, kontaktvägar och uppföljning fungerade. (SO-åtgärd)
- ☐ För in lärdomarna i arbetsgivarens fortsatta systematiska arbetsmiljöarbete och beredskap inför nästa händelse. (lag/föreskrift)
- ☐ Återkoppla resultat och förbättringsförslag till arbetstagarna, avdelningen och berörda skyddsombud. (SO-åtgärd)

Snabbkort – sex avgörande frågor

1. Vilka konkreta risker skapar den planerade förändringen?
2. Har riskerna bedömts skriftligt innan förändringen genomförs?
3. Har arbetstagarna rätt kunskap, instruktioner, utrustning och stöd?
4. Är arbetsbelastning, arbetstid och återhämtning hållbara i praktiken?
5. Följs risker, tillbud och åtgärder upp tillräckligt ofta?
6. Behöver skyddsombudet ställa formella krav eller ingripa mot en akut fara?

Rättsliga utgångspunkter

- Arbetsmiljölagen (1977:1160), särskilt 3 kap. 2, 2 a, 3 och 4 §§ samt 6 kap. 4, 6 a och 7 §§.
- Krislägesavtal – statliga avtalsområdet (KLA-S), särskilt 3, 6–8 och 10 §§.
- AFS 2023:1 om systematiskt arbetsmiljöarbete: medverkan, rutiner, uppgiftsfördelning, kunskaper, undersökning, riskbedömning, utredning, åtgärder och uppföljning.
- AFS 2023:2 om planering och organisering av arbetsmiljöarbete: organisatorisk och social arbetsmiljö, arbetsbelastning, arbetstid, ensamarbete, krisstöd, första hjälpen och arbetsanpassning.
- AFS 2023:10–15 ska tillämpas när de konkreta riskerna aktualiserar exempelvis buller, vibrationer, kemiska eller biologiska risker, smitta, ergonomi, arbetsutrustning, arbetsplatsens utformning eller medicinska kontroller.

Observera: Vilka specialföreskrifter som gäller avgörs av de faktiska arbetsuppgifterna och riskerna i den berörda verksamheten. Checklistan ersätter därför inte en verksamhetss